

Előírások az egyszer használatos műanyag termékek korlátozására

Szerző: Markó Csaba, szakmai igazgató / Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetsége

2018 elején a körforgásos gazdaságra való átállás egyik fontos elemeként hirdették meg az EU műanyagstratégiáját. Ennek célja a környezet megvédése a műanyagszennyezéstől, ugyanakkor gazdasági előnyt kovácsolni egy másfajta terméktervezési, gyártási, használati és újrafeldolgozási modell alkalmazásából. A tervek szerint 2030-ra az uniós piacon minden műanyag csomagolás újrahasznosítható lesz, csökkenni fog az egyszer használatos műanyagok használata, és korlátozzák a mikroműanyagok felhasználhatóságát.

A megvalósítást szabályozási eszközökkel is támogatják; 2019 közepén megjelent (EU) 2019/904 irányelve az „egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről”. A röviden csak **SUP** (Single-Use Plastics) **irányelv**ként emlegetett szabályozás alapvető célja a műanyagtermékek környezetre, különösen a vízi környezetre, valamint az emberi egészségre gyakorolt hatásának megelőzése és csökkentése, egyúttal a körforgásos gazdaságra történő átmenet elősegítése. Ennek érdekében állapít meg egyes (halász-eszközök, egyszer használatos, valamint oxidatív úton lebomló) műanyagból készült vagy azt tartalmazó termékekre korlátozó, forgalmazási és hulladékgazdálkodási feltételeket.

Az irányelv hét intézkedéstípust határoz meg: fogyasztáscsökkentés; forgalomba hozatali korlátozások; termékkövetelmények; jelölési követelmények; kiterjesztett gyártói felelősség (EPR); elkülönített gyűjtés; figyelemfelkeltő intézkedések.

A mellékletben mindegyikhez külön megadja, hogy az adott intézkedést mely műanyag(tartalmú) termékekre kell alkalmazni (melléklet A-G részei). Egyes termékekre több intézkedés is kiterjed.

Az irányelv előírásait 2021. július 3-ig kellett a tagországoknak nemzeti szabályozásukban érvényesíteni, egyes korlátozó intézkedéseket pedig e naptól már alkalmazni is.

A hazai szabályozásban az intézkedések bevezetését a 2020 Klíma- és Természetvédelmi Akcióterv meghirdetésével igyekeztek előkészíteni, amely már célul tűzte ki az egyszer használatos műanyagok forgalmazásának betiltását és az italcsoomagolások visszaváltásának kötelezővé tételét. Ezt követően már a Környezetvédelmi, a Termékdíj- és a Hulladéktörvény módosításával alapozták meg a végrehaj-

tási szabályok kiadását. Felhatalmazást kapott a kormány az egyszer használatos termékek forgalmának korlátozására, drasztikusan megemelték a műanyag hordtasakok termékdíját és előírták a kötelező visszaváltási rendszer 2023. július 1-ig történő kiépítését.

Magának a SUP irányelvnek a bevezetését két külön rendeletben valósították meg, a **301/2021. (VI. 1.) Korm. rendelet** a forgalmazási tilalmakat, a 349/2021. (VI. 22.) Korm. rendelet öt másik intézkedést tartalmaz (az EPR intézkedéseket várhatóan újabb külön rendelet fogja átvenni). A két rendelet tartalmilag lényegében megegyezik a SUP irányelvben foglaltakkal, kiegészítve azt néhány hazai kiegészítő intézkedéssel, valamint a hazai végrehajtási rendelkezéssel (nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségek, hatósági ellenőrzés, szankciók).

FORGALOMBA HOZATALI KORLÁTOZÁSOK

A „tiltó” rendelet értelmében 2021. július 1-től tilos oxidatív úton lebomló műanyagból készült termékek, valamint a következő egyszer használatos műanyagtermékek forgalomba hozatala: evőeszközök (villák, kések, kanalak, evőpálcikák); tányérok; szívószálak és italkeverők; fültisztító pálcikák; léggömbtartó pálcák; expandált polisztirolból készült ételes edények, italos poharak és italcsoomagolások, ezek teteje, fedele, kupakja.

A tilalom – az irányelv kötelezettségein túl – kiterjed a 15 mikron és a feletti könnyű műanyag hordtasakokra is (a biológiailag lebomló műanyagból készültek kivételével), valamint 2023. január 1-től minden egyszer használatos italtartó pohárra, beleértve azok tetejét és fedelét is.

Nem vonatkozik a tilalom a speciális gyógyászati célú, folyékony élelmiszerek táro-

lására szánt és használt poharakra és az orvostechikai eszközként használt szívószálakra és pálcikákra.

Fontos megjegyezni, hogy a forgalomba hozatal az első magyarországi forgalmazást jelenti, azaz gyártó vagy az importőr nem viheti azt piacra, az elosztók, kereskedők, felhasználók viszont a meglévő készletüket még forgalomban tarthatják.

A tilalom megszegése hulladékgazdálkodási bírsággal szankcionálható.

FOGYASZTÁSCSÖKKENTÉS

A csökkentést célzó intézkedéseknek a tilalom alá nem tartozó étel- és italtároló, illetve -tartó termékekre (és tetejükre) kell kiterjednie. Az ételes egyszer használatos műanyagtermékeket 2023. január 1-től tilos díjmentesen a fogyasztó rendelkezésre bocsátani. (Az irányelv értelmében 2021. július 3-ig ambiciózus és tartós, 2026-ra mérhető mennyiségi csökkenést biztosító, nyilvános intézkedési tervet kell kialakítani és a Bizottságnak megküldeni. A tervek szerint ez a 2021-2027. időszakra vonatkozó OHT-ben fog megjelenni.)

TERMÉKKÖVETELMÉNYEK

2024. július 3-tól – 3 literig – egyszer használatos, műanyag kupakos műanyag és kompozit ital (folyadék) csomagolás csak a kupak italtartó részhez rögzítve hozható forgalomba.

2025-től – 3 literig – a forgalomba hozott összes italos PET-palacknak átlagban legalább 25% újrafeldolgozott műanyagot kell tartalmaznia.

2030-tól – 3 literig – a forgalomba hozott összes italos műanyag palacknak átlagban legalább 30% újrafeldolgozott műanyagot kell tartalmaznia.

A teljesítés a gyártók feladata, a megfelelést az újrafeldolgozásra került műanyag-hulladék beszerzési számlájával vagy a felhasználását igazoló bizonylattal kell igazolniuk.

JELÖLÉSI KÖVETELMÉNYEK

2021. július 3-tól a műanyagot tartalmazó egészségügyi betétek (párnák), tamponok, előnedvesített törülközők, filteres dohánytermékek és dohányfilterek csomagolásán, valamint az egyszer használatos italos poharakon olyan jelölést kell alkalmazni, amely tájékoztatja a fogyasztót a műanyagok jelenlétéről, a kerülendő ártalmatlanítási módokról, a hulladék elhagyásából vagy nem megfelelő kezeléséből eredő környezeti hatásokról és a hulladékgazdálkodási lehetőségekről.

A jelölést az **(EU) 2020/2151 rendelet**ben az adott termékcsoporthoz részletesen meghatározott módon kell feltüntetni. Például a füstszűrős cigaretta dobozán meg kell jelennie a „MŰANYAGOT TARTALMAZÓ SZŰRŐ”, a műanyag poháron a „MŰANYAGBÓL KÉSZÜLT” feliratnak és a következő ábrának:

illetőleg:

A jelölést a gyártónak kell – az EU rendeletben meghatározott helyen, méretben és formában elhelyeznie az általa forgalomba hozott terméken vagy annak csomagolásán.

ELKÜLÖNÍTETT GYŰJTÉS

Az EPR rendszerek keretein belül el kell érni, hogy 2025-re az adott évben forgalomba hozott, 3 litert meg nem haladó térfogatú, egyszer használatos, műanyag kupakkal vagy fedéllel lezárt műanyag italos palackok 77 tömegszázaléka, 2029-re

90 tömegszázaléka elkülönítetten kerüljön összegyűjtésre (a képződő hulladék mennyisége egyenlőnek tekinthető az ugyanazon évben forgalomba hozott termékek mennyiségével).

E cél elérését szolgálja a már említett törvényi előírás a kötelező visszaváltási rendszer 2023. július 1-i bevezetésével.

FIGYELEM FELKELTŐ INTÉZKEDÉSEK

A felelős fogyasztói magatartás ösztönzésére, a hulladék elhelyezés csökkentése érdekében az egyszer használatos műanyagtermékek fogyasztóit és a műanyagot tartalmazó halászeszközök felhasználóit a gyártóknak tájékoztatnia kell a következőkről:

- az elérhető helyettesítő, újrahasználatos termékek, újrahasználati rendszerek és hulladékgazdálkodási lehetőségek,
- a hulladék elhelyezés és a nem megfelelő hulladék elhelyezés környezetre gyakorolt hatása,
- a nem megfelelő hulladék elhelyezés szennyvízhálózatra gyakorolt hatása.

KITERJESZTETT GYÁRTÓI FELELŐSSÉG

A SUP irányelv eddig még át nem vett, az EPR alkalmazására vonatkozó előírásai szerint 2024. december 31-ig (a már meglévő rendszereket 2023. január 5-ig) az alábbi egyszer használatos műanyag ter-

mékekre a hulladékról szóló 2008/98/EK (keret)irányelv szerinti EPR rendszereket kell kialakítani:

- azonnal fogyasztható készített tároló edények és flexibilis anyagból készült zacskók és csomagolások,
- italtartó poharak, italtárolók, palackok és kompozit italcsomagolások, ezek kupakja és fedele,
- könnyű (50 mikron vagy vékonyabb falú) műanyag hordtasakok,
- nedves törülközők,
- filteres dohánytermékek és a filterek,
- léggömbök,
- műanyagot tartalmazó halászeszközök.

Az egyes kategóriák és termékcsoporthoz értelmezését, a vonatkozó korlátozások azonosításának segítésére az Európai Bizottság kiadta „az egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről szóló (EU) 2019/904 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek megfelelően az egyszer használatos műanyagtermékekre vonatkozóan előírt bizottsági iránymutatásokról szóló (2021/C 216/01)” közleményét. Az útmutató az irányelv hatályának értelmezéséhez ad további támpontokat a fogalmak részletes magyarázatával (pl. a műanyag, az egyszer használatos műanyagtermék értelmezésével), továbbá részletezi és példákkal szemlélteti, hogy mely termékek tartoznak a hatály alá.

Fotó: © Filmbetrachter / Pixabay